

5. Tietoturva: Yksityisyys

Tuntisuunnitelma

Tavoite: Oppilas ymmärtää, mitä asioita saa ja ei saa jakaa netissä ja miksi asia on tärkeä.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet: L1, L3, L4, L5

Tuntisuunnitelma sopii hyvin yhdistettäväksi suunnitelman

Digitaalinen jalanjälki: Sovellukset keräävät tietoa kanssa.

Tarvikkeet:

- **Yllätys -tarina (pdf)** opettajalle ääneen luettavaksi
- **Mitä kannattaa jakaa? -lista (pdf)** opettajalle
- taulu ja tussi/liitu
- **Mitä saan jakaa? (pdf)** -tehtävämoniste jokaiselle oppilaalle tulostettuna

Opettajalle taustaksi

- Pidä huolta, että luokassa on mahdollisimman turvallinen ilmapiiri, jossa kaikki oppilaat voivat kokea mukavaksi jakaa ajatuksiaan.
- Lapsen oikeus yksityisyyteen on kirjattu lapsen oikeuksien sopimukseen sekä Suomen perustuslakiin. On myös joitain tietoja, joita kenenkään ei koskaan tule jakaa netissä, sillä esim. rikolliset voivat käyttää tietoja ja saattaa uhrin vaaraan.
- Mieliopijana-tehtävässä tähdennä oppilaille useaan otteeseen, että jokaisella on oikeus itse päättää, mitä tietoja jakaa itsestään ja mitä muut saavat jakaa hänestä. Vanhemman tulee kuunnella lasta ja huomioida tämän mielipide, jos tämä haluaa jakaa lapsesta tietoja netissä.
- Tutustu halutessasi etukäteen aiheeseen liittyvään opettajan taustamateriaaliin.

Tehtävän kulku

Aluksi opettaja järjestää luokkaan rauhallisen tunnelman esimerkiksi hämärtämällä valoja. Oppilaat saavat asettua mukavaan asentoon kuuntelemaan tarinaa.

Seuraavaksi opettaja lukee ääneen tarinan Yllätys. Tarinan jälkeen oppilaat keskustelevat lyhyesti opettajan johdolla:

- Mitä tarinassa tapahtui?
- Minkä vuoksi Miro pääsi näkemään videon liian aikaisin, vaikka sen piti olla yllätys?
- Mitä tarinasta voi oppia?
- Kenen tarinassa olisi pitänyt toimia toisin?

Esimerkkivastauksia

- » asiat voivat levitä netissä nopeasti, vaikka viestin lähettäjä ei olisi tarkoittanut niin: aina pitää siis varoa, mitä jakaa, eikä muiden asioita saa jakaa ilman lupaa.
- » Ruben ja kaikki muut videota levittäneet toimivat väärin, sillä heillä ei ollut siihen lupaa.
- » Nadjan ei olisi kannattanut jakaa videota kenellekään: jos jotain jakaa netissä, on olemassa mahdollisuus, että se syystä tai toisesta leviää laajemmalle kuin on tarkoittanut.

Tehtävän kulku

Tehtävän aluksi luokka raivaa yhdessä huoneesta tilaa, jossa oppilaiden on mahdollista asettaa mieliopidejanalle. Seuraavaksi oppilaat jakautuvat kolmen hengen ryhmiin.

Opettaja piirtää taululle suuren ympyrän otsikolla "Kiva jakaa kaikille, jos haluaa", neliön otsikolla "Kiva jakaa ystäville ja perheelle, jos haluaa" ja rastin otsikolla "Älä jaa muille".

Muodostetaan mieliopidejana. Opettaja lukee yksitellen läpi asioita Mitä kannattaa jakaa? -listasta. Ryhmät keskustelevat jokaisen asian kohdalla hetken, kenelle mainitun asian voisi jakaa ja asettuvat aina joko janan opettajasta katsottuna:

- Oikeaan päähän (voi jakaa kaikille julkisesti)
- Keskelle (voi jakaa ystäville ja perheelle)
- Vasempaan päähän (ei pidä jakaa kenellekään ilman vanhemman/huoltajan lupaa).

Opettaja kirjoittaa ryhmien vastausten perusteella asiat aina taululle ympyrän tai laatikon sisään tai rastin ympärille. Asian voi kirjoittaa myös näiden vaihtoehtojen väliin, jos luokka ei ole yksimielinen siitä, mihin kohtaan se kuuluu.

Tämän jälkeen opettaja varmistaa, että asiat täsmäävät Mitä kannattaa jakaa? -listaan merkattuihin vastauksiin (lihavoidut kohdat ja sulut).

Luokka keskustelee lopuksi opettajan johdolla:

- Keksittekö muita asioita, joita ei kannata koskaan jakaa netissä / voi jakaa harkitusti kavereille tai perheelle / voi jakaa turvallisesti kaikille?
- Tiedätkö, kenelle sinun somejulkaisusi näkyvät?
- Ovatko sometilisi julkisia vai yksityisiä?
- HUOM! Viesti voi levitä, vaikka se olisi tarkoitettu pienelle piirille.

Tehtävän kulku

Aluksi oppilaat täyttävät *Mitä saan jakaa? (pdf)* -tehtävämonisteen itsenäisesti (10 min).

Opettajan johdolla keskustellaan oikeista vastauksista yhteisesti. Lopuksi luokka kertailee opettajan johdolla, mitä kannattaa kysyä itseltään ennen kuin jakaa asioita netissä.

Esimerkivastauksia

- » onko kaikilta näkyviltä tai mainituilta ihmisiltä kysytty lupa julkaisuun julkisesti/pienen porukan kesken?
- » mitä haluan jakaa itsestäni ja kenelle?
- » mihin kaikkialle julkaisu voi levitä?

